

Memòria d'activitats del Comitè d'Experts per a la Transició energètica i el Canvi Climàtic de les Illes Balears

Març 2023 – Març 2024

I. Del primer al segon Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic	2
II. Principals actuacions del Comitè d'Experts des de març de 2023	3
III. Estat actual del Canvi Climàtic i l'acció climàtica	4
IV. Recomanacions: aprofundir i transversalitzar l'acció climàtica justa i vertaderament sostenible	7
V. Annexos	10

I. Del primer al segon Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic

La Llei 10/2019 de Canvi Climàtic de les Illes Balears crea, en el seu article 7, el Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic (d'ara endavant, "el Comitè"). Es tracta d'un òrgan assessor, de caràcter científic, en la línia d'altres comitès de reconegut prestigi i vàlua establerts a països com el Regne Unit ([Climate Change Committee](#)) o França ([Haut Conseil pour le Climat](#)). La missió principal del Comitè és "assessorar el Govern de les Illes Balears en relació amb el desenvolupament i la consecució dels objectius marcats" per aquesta llei.

En data 17 de desembre de 2020, el vicepresident i conseller de Transició Energètica i Sectors Productius va nomenar el president del Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic, i aquest va anomenar, en data 22 de desembre de 2020, els set vocals restants, d'acord amb l'article 7.2.b) de la Llei 10/2019. El Comitè d'Experts va celebrar la seva primera reunió, en la qual es va constituir, el dia 12 de gener de 2021.

El Comitè va desenvolupar les seves funcions durant els següents dos anys, destacant principalment l'elaboració de l'[informe anual 2021-2022](#) (veure Annex 1), que estableix una anàlisi aprofundida de la situació relativa a la transició energètica i el canvi climàtic a les Illes Balears, i que inclou tota una sèrie de recomanacions en relació amb els sectors clau d'aquesta transició. L'informe, de gran rellevància, va ser presentat al Consell de Govern de la CAIB, al Parlament de les Illes Balears, al Consell Econòmic i Social, al Cercle d'Economia, i a l'Institut Menorquí d'Estudis i està disponible de manera pública i accessible a la [plana web del Comitè](#).

A banda, el Comitè va elaborar diversos informes, a petició de les institucions de les Illes Balears, com ara un informe relatiu a la sol·licitud de modificació de la Llei 10/2019 de Canvi Climàtic presentada per la CAEB, en relació amb els vehicles elèctrics o l'informe relatiu al projecte de Llei de Canvi Climàtic estatal sol·licitada pel senador autonòmic. També es van fer aportacions al projecte de Decret destinat a regular el Consell Balear del Clima.

Finalment, la darrera tasca important que va dur a terme el Comitè va ser la proposta de Reglament de funcionament del propi Comitè. Des de la seva constitució, el Comitè no havia disposat d'una norma que regulàs el seu funcionament, i es considerava clau per al desenvolupament de les seves funcions l'aprovació d'una normativa clara al respecte. Així, el 20 de febrer de 2023, el Consell de Govern de la CAIB va aprovar el Decret 5/2023 de 20 de febrer pel qual s'aprova el Reglament del funcionament i la composició del Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic. El Decret va ser publicat al BOIB el 21 de febrer de 2023.

Amb l'aprovació del Decret, de que precisava i detallava les normes de composició, organització i funcionament del Comitè, van cessar tots els seus membres i es va iniciar el procediment de constitució d'un nou comitè d'acord amb allò previst al Reglament.

Així, el 27 de febrer de 2023, el Consell de Govern de la CAIB va nomenar el President del nou Comitè d'Experts (nomenament que va ser publicat al BOIB del 28 de febrer de 2023) i el dia 13 de març van ser anomenades les persones expertes membres vocals del Comitè (BOIB de 14 de març de 2023).

II. Principals actuacions del Comitè d'Experts des de març de 2023

Des del seu nomenament, a mitjans de març de 2023, i fins a març de 2024, el Comitè d'Experts ha dut a terme 9 reunions internes, en les quals s'ha centrat principalment en les següents qüestions:

1. El Pla de feina del Comitè d'Experts
2. El Pla de Transició Energètica de les Illes Balears
3. La sol·licitud d'opinió relativa a la moratòria demanada pel GOB a projectes fotovoltaics en sòl rústic
4. La necessitat de comptar amb personal de suport tècnic

En relació amb el primer punt, a principis d'abril de 2023 el Comitè va comunicar a la Direcció General de Canvi Climàtic i Transició Energètica de la CAIB la informació que necessitava per tal de poder identificar les línies de feina a prioritzar en aquesta etapa del Comitè (veure annex 2). A finals de maig de 2023, la DG va transmetre la seva resposta, que incloïa part de la informació sol·licitada. Ara bé, part de la informació sol·licitada no es va proporcionar en aquell moment, sinó que es va comunicar al Comitè que aquesta informació estaria inclosa al Pla de Transició que s'estava elaborant. Sense aquesta informació, i tenint en compte la importància d'aquest Pla de Transició (veure punt següent), el Comitè va decidir esperar a disposar de l'esborrany d'aquest pla i focalitzar-se en la seva anàlisi.

Pel que fa al segon punt, és important tenir en compte que la Llei 10/2019 estableix l'obligació d'elaborar un Pla de Transició Energètica, el qual "constitueix el marc integrat i transversal d'ordenació i planificació d'objectius, polítiques i accions que permetin complir amb les finalitats" de la Llei. És a dir, que el Pla de Transició és l'eina fonamental i principal per articular l'acció climàtica a les Illes Balears.

Aquest Pla, d'una vigència mínima de deu anys, i que cal revisar cada cinc anys, hauria d'haver estat aprovat dintre dels dos anys següents a l'aprovació de la Llei 10/2019. La Direcció General de Canvi Climàtic i Transició Energètica de la CAIB ha estat l'encarregada de coordinar i promoure l'elaboració d'aquest Pla. Després d'haver traslladat a la DG de Canvi Climàtic la disposició del Comitè per col·laborar en l'anàlisi de la proposta que s'estava elaborant, especialment tenint en compte la rellevància crucial d'aquest Pla i el seu rol determinant de les accions a realitzar en la propera dècada, la DG va fer arribar al comitè, el mes de juliol de 2023, l'esborrany del Pla de Transició i dels seus annexes, comprenent més de 1300 pàgines de documentació. A partir d'aquell moment, el Comitè va centrar els seus esforços en l'anàlisi del document.

El dia 20 de novembre de 2023 es va celebrar una reunió entre el Comitè d'Experts i la Direcció General d'Economia Circular, Transició Energètica i Canvi Climàtic, que va

servir per fer un primer intercanvi de parers sobre la qüestió. La DG va transmetre al Comitè que s'estava treballant en una revisió del Pla per tal d'assegurar-se que era el més adient possible. El dia 15 de gener de 2024, el Comitè d'Experts va enviar les seves observacions preliminars a la DG. S'espera que quan la DG disposi d'una versió revisada del Pla de Transició, aquest serà transmès al Comitè d'Experts per tal que aquest pugui, de conformitat amb l'article 10.4 de la Llei 10/2019, elaborar l'informe preceptiu previ a la seva aprovació.

En tercer lloc, el Comitè ha pres en consideració la sol·licitud adreçada el 3 de maig de 2023 per part de la DG de Canvi Climàtic i Transició Energètica relativa a la sol·licitud de moratòria a les instal·lacions fotovoltaïques en sol rústic (tret d'aquelles destinades a l'autoconsum) registrada pel GOB el 28 d'abril d'aquell any. Per tal de poder elaborar una posició raonada a aquesta sol·licitud, el Comitè ha adreçat en diverses ocasions a la DG la necessitat de comptar amb informació detallada sobre tota una sèrie de punts (veure annex 5). Fins ara no s'ha rebut aquesta informació, la qual cosa ha dificultat l'elaboració d'una posició raonada del Comitè al respecte.

Finalment, el Comitè va traslladar durant l'anterior mandat i també durant els primers sis mesos d'aquest nou mandat la necessitat de poder comptar amb personal tècnic de suport especialitzat en qüestions climàtiques per a la realització de recerca d'informació que permeti al Comitè poder realitzar les seves funcions de la millor manera possible. Els Comitès d'Experts sobre canvi climàtic compten en general amb pressupost i/o amb personal de suport especialitzat, tant a l'estranger (Regne Unit, França) com a l'Estat Espanyol (per exemple, el Comitè d'Experts de Catalunya). Això garanteix una major agilitat en la feina del Comitè i també facilita la identificació i recollida d'informació rellevant per a la seva tasca. Malauradament, no s'ha pogut comptar fins ara amb aquest suport de personal especialitzat.

Per altra banda, i més enllà de la feina interna i les reunions pròpies del Comitè, aquest també ha celebrat aquest darrer any quatre reunions amb la Direcció General responsable de Canvi Climàtic (03/04/2023, 02/10/2023, 20/11/2023, 31/01/2024) i una amb el Conseller d'Agricultura, Pesca i Medi Natural, Joan Simonet (19/02/2024) i una reunió amb Red Eléctrica Española (REE-DEIA) (08/05/2023).

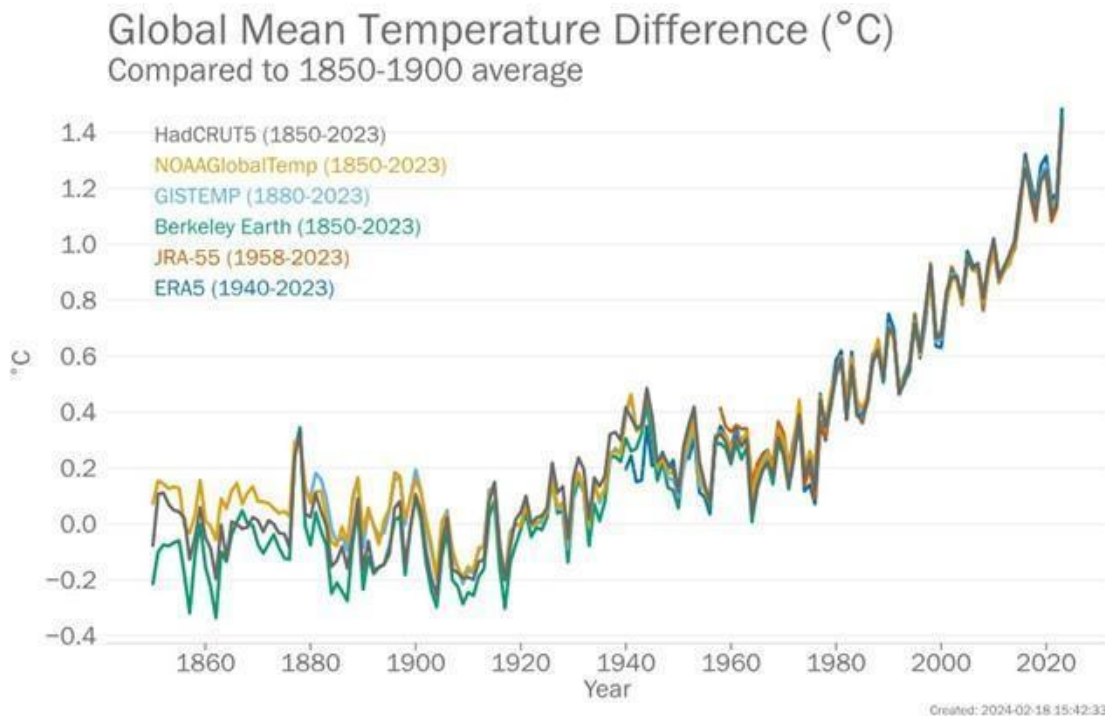
III. Estat actual del Canvi Climàtic i l'acció climàtica

El 19 de març de 2024, l'Organització Meteorològica Mundial (OMM) va publicar el seu estudi anual l'Estat del Clima Global¹, en el qual llançava una "alerta roja" a la humanitat.² Les conclusions a les que arriba son extremadament preocupants:

¹ WMO, State of the Global Climate 2023 (March 2024). <https://wmo.int/publication-series/state-of-global-climate-2023>

² <https://news.un.org/es/story/2024/03/1528446>

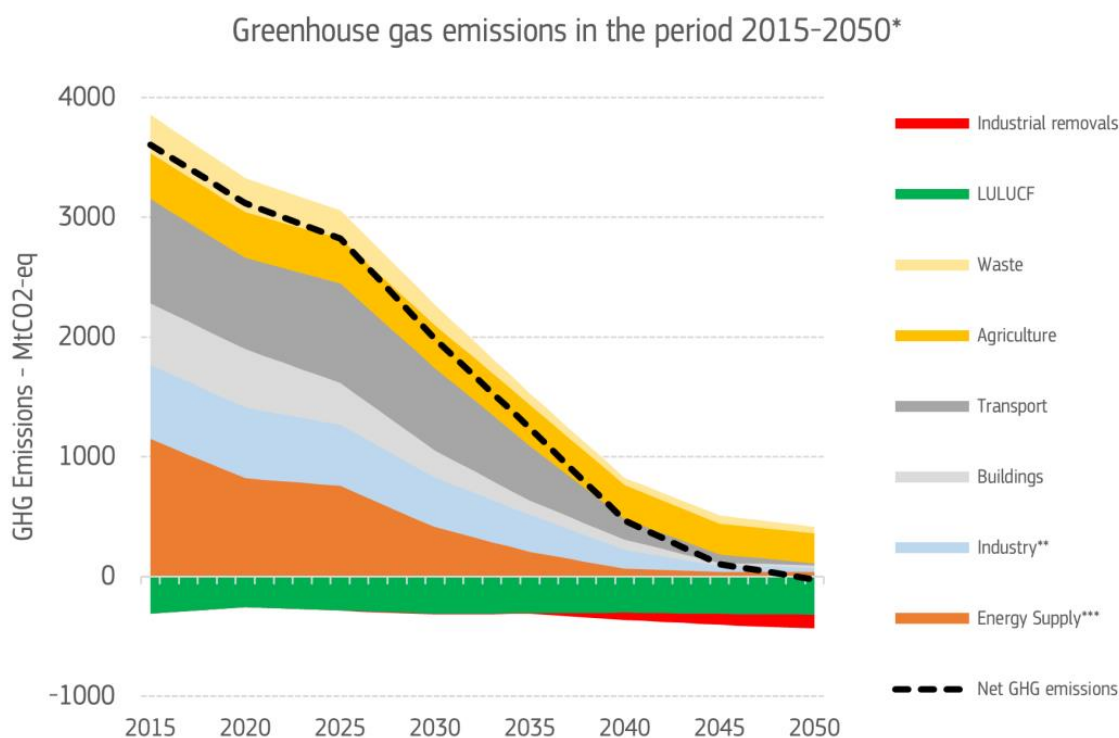
- L'any 2023 ha estat el més calent mai registrat, i ha assolit una temperatura mitjana superior en 1,45°C a la temperatura pre-industrial, molt a prop de la frontera dels 1,5°C establerta a l'Acord de París i confirmada a l'Acord de Glasgow de 2021. La gràfica següent de l'OMM mostra aquest preocupant augment de temperatura.

- Això és degut a l'augment de la concentració de Gasos d'Efecte Hivernacle (GEH), que continua assolint nous rècords i que ja ha augmentant més d'un 50% des de l'època preindustrial. De fet, tal i com ha assenyalat l'IPCC, la concentració actual de CO₂ és la més elevada dels darrers 2 a 3 milions d'anys, molt abans de l'aparició de l'*Homo sapiens*.
- L'augment del nivell de la mar no només no ha aturat sinó que s'ha accelerat.
- La temperatura i el nivell d'acidificació dels oceans també han batut els rècords d'anys anteriors.
- Com a conseqüència de tot això, els fenòmens climàtics extrems han provocat nombrosos impactes socioeconòmics arreu del planeta, com ara incendis i inundacions que han causat tant morts humanes com quantioses pèrdues materials a Europa. Cal recordar que a l'any 2022, només a Europa van morir més de 60.000 persones a conseqüència de les onades de calor³.

³ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R.F. *et al.* 'Heat-related mortality in Europe during the summer of 2022'. *Nat Med* **29**, 1857–1866 (2023). <https://doi.org/10.1038/s41591-023-02419-z>

Conscient d'aquesta situació i la greu amenaça que suposa, el 2021 la Unió Europea (UE) va augmentar els seus objectius de reducció d'emissions per a l'any 2030, passant d'una reducció del 40% al 55%⁴. Ara fa només unes setmanes, la Comissió Europea va aprovar l'objectiu de reducció d'emissions de GEH per a 2040, que implica una reducció del 90% de les emissions de l'UE en els propers 14 anys⁵. El següent gràfic elaborat per la Comissió Europea mostra l'itinerari previst de reducció d'emissions d'aquí al 2050⁶.

*Source: PRIMES, GAINS, GLOBIOM

**Excluding non-BECCS industrial removals

***Including Bioenergy with carbon capture and storage (BECCS)

En aquest context, el 9 d'abril de 2024, el Tribunal Europeu de Drets Humans, el màxim organ judicial en matèria de protecció de drets fonamentals a nivell europeu, va emetre una sentència històrica en la qual subratlla l'obligació dels Estats signataris del Conveni Europeu de Drets Humans, del qual és part Espanya, de desplegar totes les mesures normatives i totes les accions necessàries per tal de limitar l'escalfament global d'acord amb allò establert per la ciència⁷. No fer efectives totes aquestes mesures, recalca el Tribunal, suposa una violació dels drets humans i és il·legal.

⁴ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210621IPR06627/eu-climate-law-meps-confirm-deal-on-climate-neutrality-by-2050>

⁵ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2040-climate-target_en

⁶ *Idem.*

⁷ ECLI:CE:ECHR:2024:0409JUD005360020 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233206>

IV. Recomanacions: aprofundir i transversalitzar l'acció climàtica justa i vertaderament sostenible

Tenint en compte aquesta situació, el Comitè d'Experts per a la Transició Energètica i el Canvi Climàtic de les Illes Balears considera imprescindible prendre tota una sèrie de mesures urgents per tal de donar una resposta eficaç i responsable als enormes riscos que suposa la crisi climàtica. Aquestes mesures són coherents amb les línies d'acció prioritàries assenyalades al primer informe del Comitè, presentat al Govern i al Parlament a l'any 2022⁸, i es poden resumir en els següents punts:

1. Transversalitzar l'acció climàtica, tant pel que fa a la mitigació com a l'adaptació, a totes les àrees de govern, tant de la CAIB com dels Consells Insulars i Ajuntaments. Una acció climàtica efectiva implica una acció coherent de les distintes àrees de govern, incloent no només la DG de canvi climàtic, sinó també altres àrees clau com ara l'economia, el transport, la salut, l'agricultura, l'habitatge, l'urbanisme, els recursos hídrics, els residus, el medi ambient o l'educació. No es pot desfer amb una mà allò que es fa amb una altra.
2. Un instrument clau per assolir aquesta acció climàtica coherent i eficient és el Pla de Transició Energètica i Canvi Climàtic, que hauria de marcar les prioritats i les accions a seguir tant per illa com per sector per als propers 10 anys. Elaborar i aprovar aquest Pla hauria de ser una de les prioritats de 2024.
3. L'acció climàtica, per a ser eficaç, ha de respectar tota una sèrie de principis:
 - a. Per una banda, ha d'estar a l'alçada del repte climàtic, la qual cosa significa assolir reduccions d'emissions que estiguin d'acord amb allò establert per la ciència i que impliquen reduir a la meitat les nostres emissions d'aquí a 2030 i assolir les emissions zero ben avant 2050.
 - b. Per altra banda, l'acció climàtica a les Illes Balears ha de cobrir una doble dimensió: la mitigació i l'adaptació. La primera implica reduir molt fortament les emissions i augmentar la capacitat dels sistemes naturals per actuar com embornals de carboni. La segona, igual d'important ara que ja s'estan manifestant alguns impactes greus del canvi climàtic, implica preparar les nostres ciutats i pobles, les nostres infraestructures i el nostre sistema hídric i agroforestal als augments de temperatura i altres episodis extrems, per evitar-ne les seves conseqüències més nefastes (especialment sobre les persones). Per exemple, l'augment de la cobertura arbòria i vegetal dels barris i escoles és clau per a protegir la salut dels infants i les persones majors.

- c. A més, les actuacions en matèria de clima han de tenir en compte i promoure la justícia social: les persones que menys tenen son, paradoxalment, les que menys contribueixen al canvi climàtic però més en pateixen les conseqüències. Les emissions estan desproporcionadament lligades als nivells de renda. Les polítiques públiques imprescindibles per a fer la transició energètica (generació amb renovables, rehabilitació energètica dels edificis, impuls decidit del transport públic) tenen un impacte positiu immediat sobre la qualitat de vida de la gent, especialment d'aquella que menys té.
- d. A Balears és imprescindible que les mesures de mitigació vagin especialment dirigides als dos principals sectors emissors de GEH: la generació d'energia i el transport. Ells sols són els responsables de més del 80% de les emissions de Balears.
 - i. Pel que fa al transport terrestre, l'aposta principal hauria de ser desincentivar l'ús del vehicle privat i impulsar el transport públic (bus, tren,...). Això inclou destinar vies exclusives per al transport públic o d'alta capacitat, així com vies exclusives per a bicicletes i VMP. Això s'hauria de fer en detriment de l'ús de vies per part dels cotxes privats. Pel que fa al transport marítim caldria privilegiar les naus que transporten béns que necessitam i impulsar l'ús de combustibles molt menys contaminants. Pel que fa al transport aeri, no existeix avui en dia cap alternativa real més enllà de reduir el trànsit aeri des de i cap a les Illes, per la qual cosa caldria promoure els transports que tenen una funció de servei públic i que cobreixen rutes de major proximitat.
 - ii. En relació amb la generació d'energia, l'informe de l'OMM que citàvem al principi destaca que una de les úniques bones notícies en matèria climàtica és el desplegament d'energies renovables. Segons l'Agència Internacional de l'Energia, és l'únic motiu pel qual encara queda una oportunitat residual de no superar els 1,5°C de temperatura. A les Illes Balears, les energies renovables suposen menys del 10% de la generació d'energia elèctrica, la qual cosa fa imprescindible una aposta molt més decidida per les energies renovables (no només la fotovoltaica), per tal de desplaçar la generació en centrals de gas i cicle combinat, que continuen essent majoritàries. En aquest sentit, cal tenir també en compte el rol cabdal que haurien de jugar les administracions públiques per tal de promoure un model de generació que respongui al bé comú i que no estigui únicament supeditat als interessos financers. Per això, l'Institut Balear de l'Energia o les iniciatives promogudes des del tercer sector, com ara les comunitats energètiques, han de ser actor principals de la producció, distribució, comercialització i gestió de l'energia.

- e. Aquest desplegament imprescindible de renovables s'ha de fer tenint cura dels sistemes naturals. Per aquest motiu, urgeix fer un estudi detallat de la capacitat real de generació amb renovables a zones antropitzades, per tal de poder establir l'espai necessari per al desplegament de renovables fora d'aquestes zones. Disposar d'aquest percentatge, serviria igualment per disminuir les reticències al desplegament d'aquestes energies, ja que estaria clar quin és el límit a implantar i més enllà del qual no s'haurien d'autoritzar noves instal·lacions.
- f. La planificació i els usos del territori són elements clau per a la lluita contra la crisi ambiental. De forma paral·lela amb la sobirania energètica i la lluita contra el canvi climàtic, és també prioritari impulsar, amb una bona planificació territorial, l'ús del territori per a la producció d'aliments i reduir la necessitat d'importacions, afavorint tècniques agrícoles que permetin la fixació de carboni a terra, servint aquest d'embornal. Totes dues accions reduirien fortament la petjada de carboni importada a través de l'alimentació.
- g. És urgent que des del govern s'estableixin protocols estàndard basats en el coneixement científic, que permetin realitzar les mesures de fixació de carboni de manera adequada i garanteixin que els projectes de mitigació tenen efectes reals.
- h. Finalment, tenint en compte la nostra realitat insular i l'elevada petjada ecològica de l'activitat econòmica actual a les Illes Balears, resulta imprescindible aprofundir en una economia circular real, tal i com estableix la llei 10/2019, impulsant la reparació i la reutilització per evitar el malbaratament, reduir la dependència exterior i les emissions lligades a aquestes importacions, i així poder fomentar la diversificació i l'enfortiment de l'economia local.

V. Annexos

Annex 1: Informe 2021-2022

Annex 2: Documentació sol·licitada a la DG per elaborar el Pla de Feina

Annex 3: Observacions Preliminars del Comitè d'Experts al Pla de Transició

Annex 4: Informació sol·licitada a la DG en relació amb la sol·licitud moratòria presentada pel GOB